

PRAHA, DNE 19.ZÁŘÍ 2024

**Otevřený dopis předsedkyni AV ČR ve věci zřízení pozice ochránce /
ochránkyně zaměstnaneckých práv v Akademii věd České republiky**

Vážená paní předsedkyně,

náš odborový svaz se na Vás obrací s žádostí o zřízení pozice ochránce/ochránkyně zaměstnaneckých práv (dále zkráceně ombudsosoby) na úrovni Akademie věd České republiky. Náš požadavek vychází z podnětů, které k nám přicházejí od stále většího počtu zaměstnanců a zaměstnankyň pracovišť AV ČR. Požadavek zřízení této funkce v řadě případů reaguje na neblahou zkušenost na pracovištích, kde se zaměstnanci a zaměstnankyně setkávají s různými formami neetického jednání a zneužívání moci, ať již v podobě bossingu, mobbingu, sexuálního obtěžování nebo diskriminace na základě genderu, věku či jiných sociálně připsaných kategorií.

Akademické prostředí se v posledních letech velmi rychle proměňuje. Na jedné straně zvýšený tlak na výkon, krátkodobé financování a konkurenceschopnost v mezinárodním kontextu způsobují, že pracoviště fungují pod větším tlakem, což mnohdy nepříznivě ovlivňuje i mezilidské vztahy. Riziko zneužití moci nadřízených v hierarchickém prostředí vědy posiluje právě v důsledku nárůstu účelového financování, což prohlubuje nerovnosti mezi jednotlivými kategoriemi vědců a vědkyň. Na straně druhé se ale celospolečensky zvyšuje citlivost vůči jednání, které někoho diskriminuje a vykazuje znaky šikany.

Pracoviště na tuto proměnu reagují zřizováním etických komisí nebo v některých případech i interní pozice ombudsosoby. Tyto vnitřní orgány však nezřídka mívají úzké vazby na ostatní členy pracoviště, nebo dokonce na jeho vedení, což snižuje jejich důvěryhodnost. Institucionální a personální propojení navíc často vede k tomu, že tyto nové orgány nemohou plnit svoji funkci nestranně, což v kombinaci se skutečností,

že pověřené osoby nemají k této činnosti obvykle ani vhodnou odbornost, silně naznačuje, že je jejich zřízení pouze formální.

Velice si proto vážíme Vašeho vyjádření v tiskové zprávě ze 7. 2. 2023 k situaci v Ústavu pro soudobé dějiny, kde jste prohlásila, že „AV ČR nesmí a nebude tolerovat žádné formy genderově podmíněného násilí ani zneužívání vedoucího postavení, které je neslučitelné s hodnotami, ke kterým se AV ČR a její komunita dlouhodobě hlásí.“ Oceňujeme také, že již probíhají praktické kroky, zejména schválení Kodexu chování v Akademii věd České republiky, který nabyl platnost k 1. 7. 2024.

Zřízení funkce ombudsovy společné pro všechna pracoviště Akademie věd České republiky považujeme za vhodný nástroj, jak tyto hodnoty udržovat a kultivovat, pro prevenci neetického jednání a podporu příznivého pracovního prostředí pro špičkový vědecký výzkum. Zkušenosti z jiných akademických i neakademických institucí potvrzují, že nezávisle zřízená pozice ombudsovy napomáhá efektivně řešit konflikty a napětí ve vztazích na pracovišti, jež bývají v silně hierarchizovaném akademickém prostředí častým projevem mocenské nerovnováhy. Aby byla zajištěna nezávislost této pozice, neměla by být personálně obsazena osobou z řad zaměstnanců/zaměstnankyň ústavů a kanceláře AV ČR.

Za společný výbor Odborového svazu pracovníků vědy a výzkumu:

S pozdravem

Jan Kober